

УДК 343.976

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.52>

ЗАПОБІГАННЯ ВТЯГНЕННЮ МОЛОДІ У ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ УЧАСНИКАМИ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Тичина Д.М.,
*доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-9430-6101*

Гелемей М.О.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділення організації наукової роботи
здобувачів вищої освіти
відділу організації наукової діяльності,
Національна академія внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-2608-9117*

Тичина Д.М., Гелемей М.О. Запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів учасниками організованих злочинних об'єднань.

Прискорений курс на європейську інтеграцію України потребує не лише модернізації методів протидії злочинності, але й імплементації міжнародних стандартів захисту прав молоді, закріплених у міжнародному та вітчизняному законодавстві. Незважаючи на зусилля правоохоронних органів, служб у справах дітей та спеціалізованих установ соціального захисту, не вдалося усунути ключові загрози національній безпеці. Це спричинило погіршення криміногенної ситуації в умовах воєнного стану, масового переміщення населення та соціально-економічної нестабільності. Молодь, через психологічну незрілість, залежність від старшого покоління, обмежений життєвий досвід та інші фактори, стала особливо вразливою до різноманітних небезпек, зокрема до проблеми наркотизму.

У статті наголошено, що однією з проблем сучасної молоді є вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Розлади психіки та поведінки, що виникають внаслідок вживання психоактивних речовин, становлять серйозні загрози для безпеки суспільства, зумовлюючи вчинення кримінальних правопорушень. Масштаби злочинності вимагають від органів кримінальної юстиції зміцнення правових та організаційних основ їхньої діяльності у боротьбі з цим явищем, що включає, у тому числі й посилення кримінологічної функції. Автором запропоновані кримінологічні заходи запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів учасниками організованих злочинних об'єднань.

Відзначено, що ефективність загальносоціальних заходів, спрямованих на запобігання залученню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, залежить від здатності держави розробляти та реалізовувати ефективні комплекси профілактичних заходів у таких сферах: правовій, економічній, соціальній. Щодо спеціальних кримінологічних заходів, які мають на меті запобігання залученню молоді до вживання наркотиків, вони включають дії, спрямовані як на припинення вже вчинених кримінальних правопорушень, так і на недопущення нових шляхом зменшення: зловживання або попиту на наркотики; незаконної пропозиції нарко-

тичних засобів. Ці заходи тісно пов'язані з індивідуально-профілактичними ініціативами, такими як виявлення осіб, які зловживають наркотиками або вживають їх без медичних показань, контроль за їхньою поведінкою та способом життя, а також проведення з молоддю виховних, медичних і правових заходів для запобігання немедичному вживанню.

Ключові слова: наркотичні засоби, психотропні речовини, дитина, неповнолітній, молодь, втягнення, організовані злочинні об'єднання, кримінальне правопорушення, запобігання.

Tychyna D.M., Gelemey M.O. Prevention of youth involvement in the use of narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues by members of organized criminal groups.

The accelerated course for European integration of Ukraine requires not only the modernization of methods of combating crime, but also the implementation of international standards for the protection of youth rights, enshrined in international and domestic legislation. Despite the efforts of law enforcement agencies, children's services and specialized social protection institutions, it was not possible to eliminate key threats to national security. This led to a deterioration of the criminogenic situation in conditions of martial law, mass population displacement and socio-economic instability. Young people, due to psychological immaturity, dependence on the older generation, limited life experience and other factors, have become particularly vulnerable to various dangers, in particular to the problem of drug addiction.

The article emphasizes that one of the major issues facing modern youth is the use of narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues. Mental and behavioral disorders resulting from the consumption of psychoactive substances pose serious threats to public safety, leading to the commission of criminal offenses. The scale of crime necessitates that criminal justice authorities strengthen the legal and organizational foundations of their activities in combating this phenomenon, including reinforcing their criminological functions. The author proposes criminological measures to prevent the involvement of youth in drug use by members of organized criminal groups.

It is noted that the effectiveness of general social measures aimed at preventing youth involvement in the use of narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues depends on the state's ability to develop and implement effective sets of preventive measures in legal, economic, and social spheres. Regarding special criminological measures designed to prevent youth involvement in drug use, they include actions aimed both at halting already committed criminal offenses and preventing new ones by reducing drug abuse or demand, as well as the illegal supply of narcotic drugs. These measures are closely linked to individualized preventive initiatives, such as identifying individuals who abuse drugs or use them without medical indications, monitoring their behavior and lifestyle, and conducting educational, medical, and legal interventions with young people to prevent non-medical drug use.

Key words: narcotic drugs, psychotropic substances, child, minor, youth, involvement, organized criminal groups, criminal offense, prevention.

Постановка проблеми. Прискорення процесів європейської інтеграції України вимагає впровадження в правоохоронну практику не лише сучасних форм і методів боротьби зі злочинністю, а й визнаних міжнародних стандартів захисту прав і свобод молоді, які закріплені в міжнародному та національному законодавстві. Заходи, вжиті правоохоронними органами, службами у справах дітей, а також спеціальними установами та закладами, що займаються соціальним захистом і запобіганням правопорушенням, не змогли нейтралізувати основні внутрішні та зовнішні загрози національній безпеці. Це призвело до подальшого ускладнення криміногенної ситуації в країні в умовах воєнного стану, масової міграції населення, соціальної та економічної нестабільності. Внаслідок психологічної, соціальної та особистісної незрілості, залежності від дорослих, недостатнього життєвого досвіду та інших чинників молодь виявилася найбільш вразливою перед небезпеками, зокрема проявами наркотизму.

Крім того, численні реформи, спрямовані на розвиток прогресивних суспільних відносин, призвели до посилення кримінальних тенденцій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Проблема незаконного обігу наркотиків має чітко виражену соціальну спрямованість, а наркоманія переважно поширена серед молоді. На сьогодні особливо важливим є захист молоді від злочинних впливів, а також запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів. Це, насамперед, відмова від ідеологічних догм у правовій сфері та кримінологічній політиці, а також спонукання до реформування правоохоронних органів і служб, що займаються справами дітей, а також спеціальних установ і закладів, які беруть участь

у стримуванні та нейтралізації негативних явищ, що сприяють залученню молоді до злочинної діяльності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Деякі сучасні кримінологічні проблеми втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів учасниками організованих злочинних об'єднань розглядали у своїх працях такі науковці, як: І.М. Будік, Д.В. Варава, М.Й. Варій, І.А. Вартилицька, А.А. Вознюк, М.М. Давидова, О.О. Луцак, А.В. Савченко, О.О. Семенюк, О.М. Ситник, В.В. Соловей та інші.

Дослідження зазначених та інших вчених мають основоположний характер і слугують базою для подальших наукових розробок. Проте в умовах кардинальних змін у законодавстві необхідно створити ефективний комплекс кримінологічних заходів, спрямованих на запобігання втягненню та схилянню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів учасниками організованих злочинних об'єднань. Результатом цих заходів повинні стати пропозиції, які вирішують актуальні проблеми реалізації невід'ємної кримінологічної функції та вдосконалення чинних норм кримінального та кримінального процесуального законодавства.

Метою дослідження є розробка та обґрунтування комплексної системи заходів запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів організованими злочинними об'єднаннями в умовах воєнного стану, а також формування науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правового, організаційного та методичного забезпечення протидії цьому явищу.

Виклад основного матеріалу. Молодь, її проблеми як значущої та специфічної соціально-демографічної групи, а також напрямки соціалізації та процеси самореалізації в суспільстві досліджуються різними науковцями. Феномен «молодь» можна всебічно проаналізувати лише через призму соціології молоді. Філософський словник соціальних термінів описує молодь як «соціально-демографічну групу, яка відрізняється за сукупністю вікових характеристик, особливостями соціального статусу та певними соціально-психологічними якостями». Також визначає молодь як «соціально-демографічну верству, що виділяється в суспільстві на основі вікових характеристик, особливостей соціального становища та відповідних соціально-психологічних властивостей» [1, с. 237-238].

На думку, М.Й. Варій молодь це значна соціальна група, що має свої специфічні соціальні та психологічні особливості. Ці риси визначаються як віковими характеристиками молодих людей, так і їхнім соціально-економічним та суспільно-політичним становищем, а також формуванням їхнього духовного світу. Молодість, як певна стадія життєвого циклу, є біологічно універсальною, проте її конкретні вікові межі, соціальний статус та соціально-психологічні особливості мають соціально-історичний характер і залежать від суспільного устрою, культури та закономірностей соціалізації, притаманних даному суспільству [2, с. 112-113].

У цей період розпочинається самостійне життя, завершується навчання, здобувається стабільна професія, отримуються політичні права, досягається матеріальна незалежність від батьків, укладається шлюб і народжується перша дитина. Усі ці події, які в сукупності надають людині відчуття повної дорослості та відповідного соціального статусу, не відбуваються одночасно, і їхня послідовність та символічне значення можуть суттєво відрізнитися в різних соціальних групах. У цей час людина проходить важливий етап як сімейної, так і позасімейної соціалізації, що включає процес формування особистості, навчання, засвоєння цінностей, норм і моделей поведінки, прийнятих у суспільстві. Таким чином, визначення терміна «молодь» є в основному схожими, проте існують і певні, досить суттєві відмінності, зокрема в особливостях вікової періодизації молоді [3, с. 18].

Однією з проблем сучасної молоді є вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Відповідно до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори» під обігом наркотиків розуміються види діяльності з культивування рослин, включених до Переліку, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотиків, включених до Переліку. Під незаконним обігом наркотиків також слід розуміти діяння з культивування рослин, включених до Переліку, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, збуту, ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотиків, що здійснюються з порушенням законодавства про наркотики [4].

Розлади психіки та поведінки, що виникають внаслідок вживання психоактивних речовин, становлять серйозні загрози для громадського здоров'я, економічного добробуту та національної безпеки. Крім розвитку залежності та підвищення ризику летальних випадків через передозування, зловживання психотропними речовинами асоціюється з підвищеним ризиком інфікування ВІЛ, туберкульозом, вірусними гепатитами В і С. Це також створює умови для аварій, травм, нещасних випадків, а також для насильства, самогубств та інших соціально небезпечних явищ. Усі ці проблеми стосуються більшості молодіжного середовища [5, с. 115-116].

Масштаби злочинності вимагають від органів кримінальної юстиції зміцнення правових та організаційних основ їхньої діяльності у боротьбі з цим явищем. Це включає, зокрема, посилення профілактичної, запобіжної та оперативно-розшукової функцій. Ефективність цих заходів значною мірою залежить від критичного переосмислення багатьох усталених у юридичній науці та правоохоронній практиці догм і стереотипів, що стосуються форм і методів забезпечення правопорядку в сучасних умовах, а також окремих його складових, таких як стратегії та тактики впливу на злочинність [6, с. 98-99]. Усе це вимагає нових підходів до аналізу складних інституційних проблем правоохоронної діяльності, а також модернізації та підвищення ефективності функціонування всіх елементів системи.

Як зазначає Д.В. Варава, обов'язковою характеристикою кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотиків є наявність об'єктів, які можуть становити загрозу для здоров'я людей. До таких об'єктів відносяться: наркотичні засоби – речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку. Найбільш поширеними у студентському середовищі є наркотичні засоби рослинного походження – похідні різних сортів конопель (канабіс-смола, каннабіс-олія тощо), опійні препарати (опій, ацетильований опій, екстракційний опій); напівсинтетичні наркотичні засоби (героїн); синтетичні наркотичні засоби (перветин, метадон, фенамін, фентаніл та ін.), а також наркотичні лікарські засоби (трамадол); психотропні речовини – речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку (амфетамін, ЛСД, мескалін, тетрагідроканнабінол, феназепам); аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин — заборонені до обігу на території України речовини синтетичні чи природні, не включені до Переліку, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють. Зазвичай наркотичні аналоги створюються під час розробки нових фармацевтичних препаратів, коли досліджується ряд речовин з подібними властивостями, але з деякими відмінностями в молекулярній структурі. На сьогоднішній день механізм притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з аналогами наркотичних засобів і психотропних речовин, не є врегульованим. Прекурсори – це речовини, які використовуються для виробництва наркотичних засобів і психотропних речовин, і вони включені до спеціального переліку. Найбільш поширеними серед студентів є такі прекурсори, як ацетон, етиловий спирт, ефедрин, ангідрид оцтової кислоти, соляна та сірчана кислоти, толуол, калію перманганат тощо [7, с. 119-120].

Також молодь в сфері обігу наркотиків вчиняє кримінальні правопорушення, пов'язані з обладнанням, яке використовується для виготовлення наркотичних засобів. Під таким обладнанням слід розуміти апарати, пристрої та прилади, за допомогою яких виготовляються ці речовини (наприклад, конденсаційні труби, випарники, генератори пари, преси, необхідні для виробництва гашишу), а також окремі елементи відповідних агрегатів (наприклад, насоси для відсмоктування фільтра під час перегонки опію). Побутові предмети, що використовуються для виготовлення наркотиків (такі як кухонний посуд, кавомолки, м'ясорубки тощо), не вважаються обладнанням для цієї мети згідно з законом. Також до зазначеного обладнання не відносяться медичні предмети, такі як шприци, стандартні флакони для ліків, скляні відвідні трубки та інші [8, с. 112-113].

Сучасне українське суспільство вважає пріоритетним завданням зменшення та приведення до реального рівня такого суспільно небезпечного явища, як злочинність. Виходячи з наведених наукових підходів, І.М. Будік обґрунтовано дійшов висновку, що загальносоціальне запобігання кримінальним правопорушенням є позитивним результатом продуманої соціальної політики, яка реалізується не лише з метою безпосереднього запобігання кримінальним правопорушенням, а насамперед для вирішення загальних економічних і соціальних завдань держави [9, с. 674-675].

Ефективність загальносоціальних заходів запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів пов'язана зі здатністю держави розробляти

та реалізовувати ефективні комплекси запобіжних заходів за напрямками: правовий, економічний, організаційно-правовий та соціальний. Розглянемо детальніше кожен з них.

До правового відноситься система спеціальних заходів загальнодержавного рівня боротьби зі кримінальним протиправним обігом наркотиків, що ґрунтується на міжнародних правових актах, що включає національні нормативні правові акти у цій сфері. Економічний включає встановлення державної монополії на обіг наркотичних засобів, створення та заохочення економічно вигідних альтернатив культивування наркотиковмісних рослин; обмеження обсягів готівкового обігу грошей; обмеження числа та непрозорості офшорних зон, що використовуються для відмивання доходів від наркобізнесу [10, с. 201]. Організаційно-правовий – удосконалення організаційної структури системи органів сектору безпеки та недержавних організацій, які мають як одну з основних функцій – запобігання незаконному обігу наркотиків. Основний зміст таких заходів складає моніторинг злочинного обігу наркотиків та ефективності заходів запобігання, захист об'єктів виробництва, зберігання та застосування наркотиків від злочинних посягань; припинення діяльності організованих груп та злочинних організацій; примусове медичне лікування осіб, які страждають на наркоманію; сприяння ресоціалізації осіб, які відбувають покарання. І останній напрям – соціальний, до нього можна віднести антинаркотичну пропаганду, освіту; оздоровлення осіб, втягнутих до вживання наркотиків, підтримка його працездатності та інтересу до життєвих цінностей [11, с. 204-205].

Щодо спеціально-кримінологічного запобігання залученню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, це є комплексною діяльністю уповноважених органів сектору безпеки та громадськості. Її метою є запобігання розповсюдженню та зменшення попиту на ці речовини серед молоді, зниження супутніх захворювань і мінімізація медико-соціальних наслідків зловживання наркотиками. Це також включає виявлення, усунення або нейтралізацію факторів, які сприяють залученню молоді до вживання, а також відвернення протиправних дій на стадії виявлення наміру чи підготовки, а також на етапі припинення вже розпочатої протиправної діяльності, що реалізується за допомогою кримінологічних засобів впливу [12, с. 217-218].

Найефективнішими в усіх випадках є правильно підготовлені та проведені профілактичні акції, які, досягаючи своїх цілей, усувають можливість скоєння кримінальних правопорушень. Вони охоплюють широкий спектр дій, оскільки реалізуються в той момент, коли людина ще не задумала вчинити правопорушення. До таких заходів можна віднести: підвищення культурного рівня молоді, розширення її кругозору та правосвідомості, що дозволяє більш усвідомлено підходити до вибору поведінки [13, с. 260-261]. Адже розуміння протиправності та караності певних дій може вберегти індивіда від необдуманих і небережних вчинків; забезпечення зайнятості молоді: це надає сенс життєдіяльності, визначає кар'єрні перспективи та формує матеріальну базу, якою людина не захоче ризикувати, вчиняючи ситуативне кримінальне правопорушення; організація вільного часу шляхом розвитку міської інфраструктури – створення мережі, наскільки це можливо, безкоштовних місць для корисного проведення часу молоді.

Спеціально-кримінологічні заходи, спрямовані на запобігання залученню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, повинні бути націлені як на припинення вже розпочатого кримінального правопорушення, так і на недопущення вчинення нових шляхом мінімізації, а саме: зловживання або попиту на наркотики; незаконної пропозиції наркотиків. Під терміном «скорочення попиту на наркотики» розуміється спільна узгоджена діяльність правоохоронних органів, а також інших державних і громадських організацій, яка має на меті зменшення інтересу населення до наркотичних засобів і психотропних речовин. Ця діяльність значною мірою регулюється міжнародними конвенціями з контролю за наркотиками та національним антинаркотичним законодавством [14, с. 29-30].

Незаконна пропозиція наркотиків є протиправною діяльністю, що полягає у здійсненні незаконних операцій з наркотичними засобами. У більш широкому розумінні, термін «незаконна пропозиція наркотиків» охоплює всі дії, пов'язані з контролем за наркотиками, за винятком тих, що стосуються зменшення попиту. Це включає в себе різноманітні заходи, які передбачають такі дії.

Отже, варто підкреслити, що основними завданнями для підвищення ефективності запобігання залученню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів мають стати: підвищення кваліфікації працівників підрозділів, що займаються боротьбою з наркозлочинністю; розробка методичних рекомендацій та впровадження нових алгоритмів виявлення і розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних із залученням молоді до вживання нар-

котиків, психотропних речовин та їх аналогів, зокрема з використанням міжнародного досвіду; організація ефективного та постійного обміну інформацією про кримінальні правопорушення в цій сфері з іншими структурними та територіальними підрозділами Національної поліції; а також виявлення і розкриття таких кримінальних правопорушень; впровадження системи кримінального аналізу та аналізу ризиків для підвищення ефективності роботи з попередження виявлення та розкриття кримінальних правопорушень; забезпечення негайного та ефективного реагування на заяви та повідомлення від громадян про вчинені кримінальні правопорушення; створення та використання спеціального фонду для реалізації загальної молодіжної програми по боротьбі з наркотизмом.

Висновки. Підводячи підсумки, можна сказати, що однією з проблем сучасної молоді є вживанні наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Відповідно до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори» під обігом наркотиків розуміються види діяльності з культивування рослин, включених до Переліку, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотиків, включених до Переліку. Під незаконним обігом наркотиків також слід розуміти діяння з культивування рослин, включених до Переліку, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, збуту, ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотиків, що здійснюються з порушенням законодавства про наркотики.

Сучасне українське суспільство вважає важливим завданням зменшення та приведення до реального рівня такого суспільно небезпечного явища, як злочинність. Запобігання кримінальним правопорушенням є позитивним результатом ретельно продуманої соціальної політики, яка реалізується не лише з метою безпосереднього запобігання кримінальним правопорушенням, а перш за все для вирішення загальних економічних і соціальних завдань держави. Ефективність загальносоціальних заходів, спрямованих на запобігання залученню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, залежить від здатності держави розробляти та впроваджувати дієві комплекси профілактичних заходів у таких напрямках: правовий – створення системи спеціальних заходів на загальнодержавному рівні для боротьби з кримінальним обігом наркотиків, що базується на міжнародних правових актах та включає національні нормативно-правові акти в цій сфері; економічний – передбачає встановлення державної монополії на обіг наркотичних засобів, розвиток та підтримку економічно вигідних альтернатив вирощуванню наркотиковмісних рослин, обмеження обсягів готівкового обігу, а також зменшення кількості та непрозорості офшорних зон, які використовуються для відмивання доходів від наркобізнесу; організаційно-правовий – удосконалення організаційної структури системи органів сектору безпеки та недержавних організацій, які мають як одну з основних функцій – запобігання незаконному обігу наркотиків. Основна мета таких заходів полягає в моніторингу злочинного обігу наркотиків та оцінці ефективності профілактичних заходів, захисті об'єктів, пов'язаних з виробництвом, зберіганням і використанням наркотиків, від злочинних посягань; припиненні діяльності організованих злочинних груп та організацій; примусовому медичному лікуванні осіб, які страждають на наркоманію; сприянні ресоціалізації осіб, які відбувають покарання; проведенні соціальної антинаркотичної пропаганди та освіти; оздоровленні осіб, залучених до вживання наркотиків, підтримці їх працездатності та інтересу до життєвих цінностей.

Основними стримуючими чинниками спеціально-кримінологічної діяльності в галузі незаконного обігу наркотиків є постійні реформи в органах поліції, що займаються боротьбою з наркозлочинністю, їх скорочення; неефективність та дублювання запобіжних заходів, які не враховують вікові особливості та ступінь залучення підлітків і молоді до вживання наркотиків; обсяг правозастосовних заходів є вибіркоким і значно поступається обсягу управлінських та інших функцій; низький рівень обізнаності працівників у питаннях запобігання наркоманії; відсутність якісних кримінологічних програм і методичних рекомендацій; недостатнє залучення громадських організацій; відсутність індивідуального підходу в профілактиці; ігнорування проведення запобіжних заходів тощо.

У зв'язку з цим, спеціальні кримінологічні заходи для запобігання залученню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів включають як дії, спрямовані на припинення вже розпочатих кримінальних правопорушень, так і на недопущення нових

шляхом мінімізації: зловживання або попиту на наркотики; незаконної пропозиції наркотиків. Ці заходи пов'язані з індивідуально-профілактичними заходами, такими як виявлення осіб, які зловживають наркотиками або вживають їх без медичних показань, контроль за їхньою поведінкою та способом життя; проведення з молоддю виховних, медичних та правових заходів з метою запобігання немедичному вживанню наркотиків; усунення обставин, що призводять до вживання наркотичних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Філософський словник соціальних термінів / заг. ред. В.П. Андрущенко. Київ; Харків: «Р.И.Ф.», 2015. 672 с.
2. Варій М.Й. Психологія: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літ.», 2009. 284 с.
3. Ситнік О.М. Кримінологічна характеристика та запобігання втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність в Україні (ст. 304 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 21 с.
4. Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсорів: Закон від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинених із залученням неповнолітніх та щодо неповнолітніх: монографія / А.В. Савченко, І.А. Вартилицька, О.О. Семенюк, О.О. Луцак. Київ: НАВС, 2016. 267 с.
6. Антинаркотична профілактика: навч. посіб. / В.В. Чернея, О.М. Стрільців, Е.В. Расюк та ін.; за ред. В.В. Чернея. Київ: НАВС, 2013. 180 с.
7. Варава Д.В. Запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні: дис... докт. філос.: 081 – «Право». Київ, 2024. 281 с.
8. Соловей В.В. Запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні: дис... докт. філос.: 081 – «Право». Київ, 2023. 299 с.
9. Будік І.М. Детермінанти злочинів, що вчиняють учасники злочинних організацій в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 672–679.
10. Будік І.М. Шляхи вдосконалення кримінально-правових інструментів протидії організованому наркобізнесу в Україні. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2024. Вип. 3 (107). С. 197–208.
11. Вознюк А.А., Будік І.М. Реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 74. Ч. 2. Серія Право. С. 199–207.
12. Давидова М.М. Запобігання схиланню до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні: дис... докт. філософ: 081 – Право. Київ, 2020. 297 с.
13. Будік І.М. Кримінально-правова характеристика злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2023. Вип. 4 (104). С. 252–266.
14. Вознюк А.А., Будік І.М. Кримінологічна характеристика злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2024. Вип. 2 (106). С. 23–37.